

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra pedagogiky

**Česká
zemědělská
univerzita
v Praze**

**DIDAKTICKÁ ANALÝZA VYBRANÉHO TEMATICKÉHO
CELKU V EKONOMICKÝCH PŘEDMĚTECH SOŠ**

Závěrečná práce

Autor: Ing. Kateřina Kohoutová

Vedoucí práce: Ing. Kateřina Tomšíková

2021

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Institut vzdělávání a poradenství

ZADÁNÍ ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

Ing. Kateřina Kohoutová

Rozšiřující kurz
Studium učitelství odborných předmětů

Název práce

Didaktická analýza vybraného tematického celku v ekonomických předmětech SOŠ

Název anglicky

Didactic analysis of selected thematic unit in economic subjects of secondary vocational school

---

Cíle práce

Cílem závěrečné práce bude na základě analýzy vybraného ekonomického tematického celku vytvořit vlastní doporučení k možnému zlepšení výuky tohoto celku. Dílčím cílem v teoretické části práce bude charakterizovat pojmy související s danou didaktickou a ekonomickou oblastí.

Metodika

V teoretické části bude použita analýza informací z odborné literatury, školních dokumentů, především školního vzdělávacího programu. Na základně jistěných informací budou s využitím metody syntézy poznatků navržena vlastní doporučení ve vybraných krocích didaktického postupu.

Kompletní pracovní verzi práce odevzdat vedoucímu práce do 9. března 2018.

Finální verzi práce odevzdat na studijní oddělení do 30. března 2018.

Doporučený rozsah práce

Dle pravidel pro psaní závěrečné práce.

Klíčová slova

didaktická analýza, ekonomie, SOŠ

Doporučené zdroje informací

KALHOUS, Zdeněk, OBST, Otto a kol. Školní didaktika. Praha: Portál, 2009. 447 s. ISBN 978-80-7367-371-4.

KRPÁLEK, Pavel a Krpáková Krellová, Katarína. Didaktika ekonomických předmětů. Praha: Oeconomica, 2012. 183 s. ISBN 978-80-243-1909-8.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. Pedagogický slovník. 6. vydání. Praha: Portál, 2009. 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

SLAVÍK, Milan a MILLER, Ivan. Oborové didaktika pro zemědělství, lesnictví a příbuzné obory. 3. vydání.

Textové studijní opora. Praha: ČZU v Praze, IVP, 2012. 136 s. ISBN 978-80-213-2277-6.

VOTAVA, Jiří. Úvod do pedagogiky. 1. vydání. Praha: ČZU, IVP, 2011. 204 s. ISBN 978-80-213-2229-5.

Předpokládaný termín obhajoby

2017/18 LS – IVP

Vedoucí práce

Ing. Kateřina Tomšíková

Garantující pracoviště

Katedra pedagogiky

Elektronicky schváleno dne 26. 2. 2018

Ing. Karel Němejc, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 9. 3. 2018

prof. Ing. Milan Slavík, CSc.

Ředitel

V Praze dne 30. 03. 2021

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci na téma:

Didaktická analýza vybraného tematického celku v ekonomických předmětech SOŠ

vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma že, na moji závěrečnou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V ..... dne .....

.....

(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí závěrečné práce Ing. Kateřině Tomšíkové za poskytnutí cenných rad při zpracování závěrečné práce.

Abstrakt

Závěrečná práce se věnuje tématu „Didaktická analýza“. V teoretické rovině práce odpovídá na otázky: Co je to didaktická analýza? Proč je dobré ji v procesu vyučování realizovat? Jakou roli při ní hraje sestavování výchovně vzdělávacích cílů? Proč je třeba při didaktické analýze uvažovat nad vhodným výběrem vyučovacích metod, forem výuky a materiálních prostředků? a Jaké organizační formy, výuky, metody práce s žáky a didaktické materiální prostředky je vhodné využívat při výuce ekonomických předmětů? Na základě didaktické analýzy vybraného učebního celku si práce klade za cíl formulovat vlastní doporučení ke zlepšení kvality výuky. Rezervy ve vyučování byly odhaleny ve čtyřech oblastech – situační analýze, výběru a diferenciaci učiva, stanovení souboru forem, metod a prostředků a vymezení logických operací a činností pro upevnění a prohloubení osvojených poznatků a návyků. Formulovaná doporučení zní: zadávat na konci každého tematického celku rozsáhlejší projekt, vhodněji rozplánovat vyučovací jednotky, aby zbyl čas na aktivní zapojení žáků, na začátek každé vyučovací jednotky zařadit individuální vstup žáků (referát), vytvořit studijní text učitelem, zařadit skupinové a kooperativní formy vyučování, zařadit více dialogických slovních metod a aktivizačních metod a zasílat žákům prezentace doplněné o zajímavosti a opakovací otázky.

Klíčová slova

didaktická analýza, ekonomie, SOŠ

Abstract

The final work deals with the topic of „Didactic Analysis“. At the theoretical level the thesis answers following questions: What is the didactic analysis? Why it is good to implement it in the teaching process? Which role does educational goals implementation play within the analysis? Why it is important to consider appropriate teaching methods, teaching forms and material resources while realizing the didactic analysis? Which teaching forms, methods and material resources we should use in teaching economic subjects? On the base of the didactic analysis of the selected learning unit, the work aims to formulate our own recommendations for improving the teaching process. The reserves in the teaching process we revealed in four areas – situation analysis, selection and the curriculum differentiation, determination of the forms, the methods and the material resources and the definition of the logical operations and activities for consolidating and deepening the acquired knowledge and skills. The formulated recommendations are following: to assign a larger project at the end of each thematic unit, to schedule lessons to leave time for active involvement of pupils, to include individual pupils' input at the beginning of each lesson, to create the study text by teacher, to include more group and the cooperative forms of the teaching, to include the activation methods and to send presentations to students supplemented by interesting and repetitive questions.

Keywords

didactic analysis, economics, secondary vocational school

Obsah

ÚVOD	10
TEORETICKÁ ČÁST	
1 Cíl a metodika.....	12
2 Didaktická analýza	13
3 Cíle v procesu vyučování	16
3.1 Formulace vyučovacích cílů	17
3.2 Taxonomie výukových cílů	18
4 Organizační formy výuky, vyučovací metody a didaktické materiální prostředky	21
4.1 Organizační formy výuky	21
4.2 Vyučovací metody	23
4.3 Didaktické materiální prostředky.....	26
5 Možnosti aktivizačních metod v hodině Ekonomiky	27
PRAKTICKÁ ČÁST	
6 Cíl a metodika.....	29
7 Popis zkoumaného prostředí a oboru	30
7.1 Charakteristika školy	30
7.2 Charakteristika oboru Obchodník 66-41-L/01 dle RVP	31
7.3 Charakteristika oboru Obchodník 66-41-L/01 dle ŠVP	31
7.3.1 Předmět Ekonomika	32
8 Didaktická analýza tematického celku Majetek podniku	34
8.1 Didaktická analýza.....	34
8.1.1 Situační analýza	34
8.1.2 Analýza a vyvození výchovně vzdělávacích cílů	35

8.1.3	Výběr a diferenciacce učiva	37
8.1.4	Uspořádání učiva	38
8.1.5	Stanovení souboru forem, metod a prostředků	39
8.1.6	Vymezení logických operací a činností pro upevnění a prohloubení osvojených poznatků, dovedností a návyků	40
8.2	Zhodnocení a doporučení.....	40
8.2.1	Situační analýza	40
8.2.2	Vyvození výchovně vzdělávacích cílů	40
8.2.3	Výběr a diferenciacce učiva	41
8.2.4	Uspořádání učiva	41
8.2.5	Stanovení souboru forem, metod a prostředků	42
8.2.6	Vymezení logických operací a činností pro upevnění a prohloubení osvojených poznatků a návyků.....	44
ZÁVĚR		45
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ		47
SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ		49
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....		50
SEZNAM PŘÍLOH.....		51

ÚVOD

Závěrečná práce se věnuje tématu „Didaktické analýza“. Jejím cílem je na základě didaktické analýzy vybraného ekonomického celku vytvořit vlastní doporučení k možnému zlepšení výuky tohoto celku. Dílčím cílem v teoretické části je charakterizovat pojmy související s danou didaktickou a ekonomickou oblastí.

V teoretické rovině odpovídá práce na několik otázek. Jedna z nich zní: Co je to didaktická analýza a proč je v procesu vyučování důležité ji realizovat? Na tuto otázku je odpovězeno v první kapitole teoretické části práce, která se zabývá tím, co didaktická analýza je a na jakých principech funguje. Další otázkou, na kterou se práce snaží v teoretické rovině odpovědět, je: Jakou roli hraje v didaktické analýze stanovování výchovně vzdělávacích cílů? V této kapitole teoretické práce se proto práce zabývá tím, jak výchovně vzdělávací cíle vstupují do složitého systému vztahů vyučovacího procesu. Ve poslední kapitole teoretické práce se práce věnuje odpovědi na to, jak volba vyučovacích metod a forem výuky ovlivňují vyučovací proces. Díky tomu je možné odpovědět na otázku: Proč je třeba při didaktické analýze uvažovat nad vhodným výběrem vyučovacích metod, forem výuky a didaktických materiálních prostředků?

V teoretické rovině se práce také zabývá tím, jaké organizační formy výuky, metody práce s žáky a didaktické materiální prostředky jsou nevhodnější při výuce ekonomických předmětů.

V praktické části práce je vzhledem k stanovenému cíli provedena didaktická analýza vyučovacího předmětu Ekonomika na vybrané střední škole, a to na základě tří zvolených metod – pozorování, analýzy dokumentace a individuálního rozhovoru s učitelem.

Díky výsledkům zjištěným s využitím didaktické analýzy je možné nalézt rezervy, které ve výuce existují a následně formulovat opatření, která povedou ke zvýšení efektivity vyučování zvoleného předmětu.

Na základě výsledků zjištěných informací jsou s využitím metody syntézy poznatků navržena vlastní doporučení ve vybraných krocích didaktické analýzy. K jednotlivým částem didaktického postupu jsou vytvořena konkrétní doporučení. Tato doporučení

jsou umístěna v Příloze 1 pod názvem: „Návrh konkrétní aktivizační činnosti v hodině“. Tato doporučení byla poskytnuta dané škole.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Cíl a metodika

Cílem závěreční práce bylo na základě analýzy vybraného ekonomického tematického celku vytvořit vlastní doporučení vedoucí k možnému zlepšení výuky tohoto celku. Dílčím cílem v teoretické části bylo charakterizovat pojmy související s danou didaktickou a ekonomickou oblastí.

V teoretické části byla použita analýza informací z odborné literatury, školních dokumentů, především školního vzdělávacího programu. V praktické části práce byla vzhledem ke stanovenému cíli provedena didaktická analýza vyučovací jednotky předmětu Ekonomika na vybrané střední škole, a to na základě tří zvolených metod – pozorování, analýzy dokumentace a individuálního rozhovoru s učitelem.

Na základě zjištěných informací byla s využitím metody syntézy poznatků navržena vlastní doporučení ve vybraných krocích didaktického postupu.

2 Didaktická analýza

Didaktická analýza je pojmem, který spadá do oblasti didaktické transformace učiva a plánování ve vyučování. Vyučování se odehrává v interakcích mezi učitelem a žáky. Jejich společným předmětem je učivo. Proces učení je procesem dynamickým, procesem, „*který spočívá v neustálém dialogu mezi subjektem, žákem, který se učí, a předmětem, tím, co si má žák osvojit*“ (Skalková, 2007, s. 138).

K problematice učení žáků ve vyučování se učitel může přiblížit, pokud si uvědomí klíčové momenty tohoto procesu. Provádí analýzu, která mu umožňuje přemýšlet o věcných znalostech, o procesech v průběhu žakovského učení, o rozvíjení schopností a dovedností žáků. Touto cestou dochází (skrže učivo) k rozvíjení schopnosti žáků analyzovat, srovnávat, hodnotit, kriticky přemýšlet, plánovat vlastní aktivitu, spolupracovat, hledat vlastní učební styly, komunikovat, používat nabyté zkušenosti a vědomosti atd.

Učitel se tedy na vyučování musí připravit. K této přípravě učitel dochází s využitím didaktické analýzy. Votava (2011, s. 88) uvádí: „*Didaktická analýza učiva uvádí do vztahu rozbor konkrétní učební látky s cíli předmětu i s obecnými výchovně-vzdělávacími cíli studijního oboru. V užším smyslu je to podrobný rozbor učiva předmětu nebo jeho části na základě učebních osnov a učebnice s pochopením cílů, které jsou na analyzované úrovni sledovány.*“ Zmíněný autor ještě doplňuje, že didaktická analýza se nemusí striktně omezovat pouze na vyučovací předmět, může se vztahovat také na tematický celek nebo určité téma.

Obdobně jako Votava, také Krpálek s Krpálkovou (2012) uvádí, že didaktická analýza je hlavní metodou transformace obsahu vědní disciplíny do vzdělávacích obsahů. Ti navíc tvrdí, že se tak děje nejen přes kurikulární dokumenty, učebnice, tematické plány nebo přípravu na vyučování, ale také přes přímou kontaktní výuku ve vyučovacích jednotkách. To znamená, že didaktická analýza v sobě zahrnuje nejen formulaci vyučovacích cílů, ale také volbu vhodné vyučovací metody a formy výuky. Didaktická analýza v současně pojatém českém školství (kurikulární reforma - stanovení cílů rámcových vzdělávacích programů, Národního programu rozvoje

vzdělávání apod.) zahrnuje dva principy (dvě hlediska), o kterých hovoří Kalhous, Obst a kol. (2009).

Prvním z nich je princip opírající se o behaviorální přístup. Ten se v kontextu didaktické analýzy věnuje popisu cílového chování žáka. To v praxi znamená, že učitel při přípravě na vyučování stanovuje obecné cíle a dílčí úkoly, které má žák na konci určitého úseku zvládnout. Příkladem v předmětu Ekonomika (střední škola) je například stanovení vyučovacího cíle: Žák dokáže správně rozlišovat mezi přímými a nepřímými daněmi v rámci daňové soustavy ČR.

Druhý princip didaktické analýzy vychází z kognitivní psychologie. Předpokládá u žáka vytvoření bohatých mentálních struktur (tedy schémat, pojmových map, sítí atp. Jde zde o postižení vnitřních vztahů k učivu. Při volbě prezentace učiva se učitel v praxi zabývá tím, jakým způsobem obsah žákům předloží, chce-li zároveň např. posílit schopnost žáka ekonomicky myslet.

Didaktickou analýzu lze určitým způsobem strukturovat. Na strukturalizaci didaktické analýzy se přitom autoři odborných textů v podstatě shodují. Např. Slavík s Millerem (2006) uvádí, že se didaktická analýza skládá ze šesti kroků:

1. **Situační analýza:** zjišťuje se při ní, co žáci již o dané problematice mají vědět (informace z jiných předmětů, v rámci předchozí školní přípravy apod.) a jaké jsou jejich skutečné znalosti.
2. **Analýza a vyvození výchovně vzdělávacích cílů:** jedná se o formulaci konkrétních a s právně formulovaných cílů (o této problematice blíže pojednává Kapitola 3 Cíle v procesu vyučování).
3. **Výběr a diferenciaci učiva:** v tomto kroku je třeba dobře promyslet strukturu učiva a jeho diferenciaci na učivo základní, rozvíjející se a doplňující. Votava (2011) upozorňuje, že učivo musí být aktuální a průběžně inovované. Při výběru učiva se učitelé řídí základními kurikulárními dokumenty, mezi které patří např. rámcové a školní vzdělávací programy, učební plány či učební osnovy.
4. **Uspořádání učiva:** učitel se v rámci tohoto kroku rozhoduje, v jakém sledu bude učivo žákům předkládat, aby snadno látku pochopili. Je důležité, aby učitel správně rozdělil učivo na pojmy, fakta, teorii a metakognitivní prvky.

5. **Stanovení souboru forem, metod a prostředků:** o formách vyučování, vyučovacích metodách a použitých didaktických prostředcích rozhoduje učitel podle toho, jaký cíl v dané učební látce stanovil (o této problematice blíže pojednává Kapitola 3 Cíle v procesu vyučování).
6. **Vymezení logických operací a činností pro upevnění a prohloubení osvojených poznatků, dovedností a návyků:** v tomto závěrečném kroku se vyučující rozhoduje, jakým způsobem bude upevňovat a prohlubovat to, co již žáky naučil. Může např. využít ověřování splnění cíle v závěru vyučovací jednotky nebo začlenit frontální opakování v jejím úvodu formou didaktického testu.

Obdobně na strukturu didaktické analýzy nahlížejí např. Krpálek s Krpálkovou (2012), Skalková (2007), Vališová s Kasíkovou (2011) nebo Zormanová (2014).

3 Cíle v procesu vyučování

„Vyučování, jako každá smysluplná lidská činnost, má vždy k cíli zaměřený průběh,“ vysvětluje Skalková (2007, s. 119) podstatu stanovení cílů v procesu vyučování. Tato autorka termín cíl vyučování chápe jako zamýšlený a očekávaný výsledek, ke kterému učitel v interakci s žáky směřuje. Průcha, Walterová a Mareš (2009) definuje vzdělávací cíl jako jednu z didaktických kategorií, která vymezuje účel (záměr) výuky, a také její výstupy a výsledky.

Vyučovací cíle jsou v obecné rovině formulovány ve vzdělávacích programech, předmětových kurikulech a učebních osnovách. Zde jsou formulovány cíle dlouhodobé a střednědobé (tedy cíle nejobecnější, vztahující se k celým předmětům, stupni vzdělávací soustavy, tematickému celku). Krátkodobé cíle potom učitel vytváří v rámci své přípravy na jednotlivé vyučovací jednotky (Votava, 2011). Jako příklad dlouhodobého cíle v předmětu Ekonomika lze uvést: Naučit žáky využívat vědomostí z oblasti ekonomiky při řešení reálných životních situací. Střednědobý cíl by v uvedeném předmětu mohl například znít: Naučit žáky podstatě fungování tržní ekonomiky. Krátkodobým cílem potom může být např. naučit žáka rozdíl mezi potřebami, spotřebou a životní úrovní.

Slavík s Millerem (2012) k problematice dělení cílů dle jejich šíře doplňují, že sice existuje určitá hierarchie cílů, ale při přechodu od obecných cílů k cílům speciálním a následně i dílčím (od dlouhodobých ke střednědobým po krátkodobé) se mění jejich kvalita.

Čas potřebný k dosažení cíle však není jediným kritériem, na základě kterých lze rozlišovat mezi různými druhy cílů. Votava (2011) nebo Miller se Slavíkem (2012) uvádí, že podle povahy výsledné zkušenosti rozlišujeme mezi cíli kognitivními, psychomotorickými a afektivními, přičemž v praxi nikdy tyto tři oblasti nikdy nebývají striktně odděleny.

3.1 Formulace vyučovacích cílů

Vyučovací cíle by neměly být stanoveny nijak vágně, nesrozumitelně a nereálně. V praxi patří podle Votavy (2011) ve formulaci cílů nejčastěji k tomu, že jsou formulovány nekonkrétně, nepřiměřeně či neměřitelně. Nejčastější chyby ve vymezování výukových cílů uvádí také Kalhous (2002):

- ztotožnění cíle s tématem hodiny,
- záměna cíle (výkonu žáka) s popisem činnosti učitele),
- použití významově nejednoznačných vyjádření (např. žák bude chápat...),
- příliš obecné vymezení, při kterém není stanoveno kritérium žákova výkonu.

Správně stanovené cíle by měly splňovat určité požadavky. Měly by být komplexní, tzn., že by měly postihnout změny ve všech stránkách osobnosti žáka. Učitel proto o formulaci cíle přemýšlí v rovině kognitivní, afektivní i psychomotorické. Cíle by měly být také konzistentní, to znamená, že by měly být vnitřně vzájemně provázané, cíle nižší by měly být podřízeny cílům vyšším. V praxi proto učitelé vymezují témata vyučovacích hodin v návaznosti na očekávané výstupy tematických celků.

Cíle by měly být stanoveny také jednoznačně, což znamená, že formulace cíle nesmí připouštět rozdílný výklad jeho smyslu. Cíle je třeba stanovovat tak, aby mohlo být kontrolováno jejich plnění. To znamená, že je třeba je stanovit tak, aby bylo možné posoudit, zda bylo cíle dosaženo či nikoliv (popř. na jaké úrovni). Cíle musí být samozřejmě také přiměřené – náročné, ale splnitelné.

Učitelům k stanovení cílů může pomoci řada metod, např. metoda SMARTER (Specific - konkrétní, Measurable - měřitelný, Achievable - dosažitelný, Relevant - realistický, Time-Specific – časem ohraničený, Evaluate – hodnotitelný, Reevaluate – opakovaně hodnotitelný) (Horská, 2009).

Vališová s Kasíkovou (2007, s. 35) k problematice formulace vyučovacích cílů uvádí, že při promýšlení výukových cílů je důležité, aby učitelé brali v úvahu, že žák není pouhým pasivním objektem edukace, ale měl by mít možnost do procesu výuky aktivně zasahovat. „*Proto současné pojetí vyučování předpokládá, že by se na stanovování cílů výuky měli spolupodílet oba hlavní aktéři – učitelé i žáci.*“ Typickým (možná extrémním) příkladem tohoto postu je např. Daltonská škola.

V neposlední řadě je třeba uvést, že vyučovací cíle, ať jsou jakkoli původně stanoveny, je třeba v praxi korigovat a aktualizovat podle situace ve třídě i podle reálných možností a potřeb žáků.

3.2 Taxonomie výukových cílů

Formulaci cílů dle požadavků, které byly uvedeny v předchozí kapitole, usnadňuje tzv. taxonomie cílů. Pomáhá v rámci přípravy a realizace výuky cíle zpřesňovat.

Nejčastěji je v praxi používána taxonomie v oblasti kognitivní, tzv. Bloomova taxonomie, která je nyní přepracována skupinou současných vědců (L. W. Anderson a D. R. Krathwohl) (Kosíková, 2011).

Jedná se o model šesti hierarchicky uspořádaných kategorií cílů členěných dále do subkategorií. Kategorie jsou řazeny podle stoupající náročnosti psychických operací, které jsou jejich základem. Pro dosažení vyšší cílové kategorie je třeba zvládnout učivo v rámci kategorie nižší. K vymezení cílů v jednotlivých kategoriích byly vytvořeny soubory aktivních sloves (viz Tabulka 1). Učitelé mohou tato slovesa využívat a tím stanovit výukové cíle tak, aby odpovídaly výše uvedeným požadavkům.

Tabulka 1: Slovník aktivních sloves k vymezování výukových cílů (Bloomova taxonomie)

Cílová kategorie (úroveň osvojení)	Typická slovesa používaná k vymezení cílů
1. Zapamatování termíny a fakta, jejich klasifikace a kategorizace	definovat, doplnit, napsat, opakovat, pojmenovat, popsat, přiřadit, reprodukovat, seřadit, vybrat, vysvětlit, určit
2. Pochopení překlad z jednoho jazyka do druhého, převod z jedné formy komunikace do druhé, jednoduchá interpretace, extrapolace (vysvětlení)	dokázat, jinak formulovat, ilustrovat, interpretovat, objasnit, odhadnout, opravit, přeložit, převést, vyjádřit vlastními slovy, vyjádřit jinou formou, vysvětlit, vypočítat, zkontrolovat, změřit
3. Aplikace použití abstrakcí a zobecnění (teorie, zákony, principy, pravidla, metody, techniky, postupy, obecné myšlenky v konkrétních situacích)	aplikovat, demonstrovat, diskutovat, interpretovat údaje, načrtnout, navrhnout, plánovat, použít, prokázat, registrovat, řešit, uvést vztah mezi, uspořádat, vyčíslit, vyzkoušet
4. Analýza rozbor komplexní informace (systému, procesu) na prvky a části, stanovení pořadí prvků, princip jejich organizace, vztahů a interakce mezi prvky	analyzovat, provést rozbor, rozhodnout, rozlišit, rozčlenit, specifikovat
5. Syntéza složení prvků a jejich částí do nového celku (ucelené sdělení, plán nebo řada operací nutných k vytvoření díla nebo jeho projektu, odvození souboru abstraktních vztahů k účelu klasifikace nebo objasnění jevů)	kategorizovat, klasifikovat, kombinovat, modifikovat, napsat sdělení, navrhnout, organizovat, reorganizovat, shrnout, vyvodit obecné závěry
6. Hodnocení posouzení materiálů, podkladů, metod a technik z hlediska účelu podle kritérií, která jsou dána nebo která si žák sám navrhne	argumentovat, obhájit, ocenit, oponovat, podpořit (názory), porovnat, provést kritiku, posoudit, prověřit, srovnat s normou, vybrat, uvést klady a zápory, zdůvodnit, zhodnotit

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů dle Kosíková, 2011, s. 66-67

Kosíková (2011) uvádí, že první tři úrovně osvojení jsou úrovněmi, ve kterých převažuje nižší kognitivní činnost, vázaná na kontext a v něm obsažené informace, na jejich příjem, zpracování a další zacházení s nimi. Následující tři úrovně (4.-6. úroveň) jsou úrovněmi, ve kterých převažuje vyšší kognitivní činnost vázaná na vlastní myšlenkové obsahy, na jejich utváření, zacházení s nimi a rozvíjení metakognice.

Vedle taxonomie kognitivních cílů jsou pedagogům k dispozici také taxonomie, které pomáhají zpřesňovat cíle v oblasti afektivní a psychomotorické.

Taxonomie afektivních cílů nejsou budovány na vzrůstající komplexnosti poznávacích procesů, jako je tomu v případě taxonomie cílů kognitivních. Jsou budovány na postupném zvnitřňování hodnot žáků. Např. Taxonomie D. B. Kratwohla a kol. pracuje např. s pěti kategoriemi (dále členěnými do subkategorií). Jedná se o

1. **přijímání** (citlivost jedince k existenci určitých podnětů),
2. **reagování** (aktivita jedince, zainteresovanost k podnětu),
3. **oceňování hodnoty** (schopnost ocenit informaci jako užitečnou, žádoucí či naopak),
4. **integrování hodnot** (vytváření hodnotové soustavy) a
5. **internalizace hodnot v charakteru** (hodnoty získávají pevné místo v hodnotové orientaci žáka).

Oblast práce s psychomotorickými cíli zastupuje např. taxonomie H. Davea. Obsahuje pět kategorií – imitaci, manipulaci, zpřesňování, koordinaci a automatizaci (Kalhous, Obst a kol, 2009).

Podle Kalhouse, Obsta a kol. (2009, s. 279) představují taxonomie výukových cílů *„velice užitečný nástroj, pomocí kterého učitel zajišťuje, aby žáci ve výuce zvládali potřebnou poznatkovou základnu předmětu, ale zároveň se učili vědomosti, dovednosti a postoje aplikovat, provádět s nimi náročnější myšlenkové operace apod.“*

4 Organizační formy výuky, vyučovací metody a didaktické materiální prostředky

4.1 Organizační formy výuky

To, jakým způsobem bude hodina probíhat a kolik si z ní žáci odnesou, závisí do jisté míry na tom, v jakých podmínkách probíhá výuka, tedy na formách vyučování, na zvolených metodách a také na didaktických prostředcích.

Pedagogický slovník (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 79) říká, že *„formami výuky se rozumí prostředky, způsoby a organizace výuky vztahující se k uspořádání prostředí, způsobům organizace činností učitele a žáků“*.

Existují různé klasifikace organizačních forem výuky, nejčastěji používaným kritériem jejich členění (např. Skalková, Zormanová či Mazáčová) je však zřejmě hledisko počtu žáků, kteří participují s učitelem v procesu výuky (Turek, 2008 in Krpálek, Krpálková, 2012). Dle tohoto kritéria existují tři základní kategorie:

1. **Hromadné vyučování** (frontální výuka učitele, na které participují všichni přítomní žáci).
2. **Individuální vyučování** (učitel se věnuje jednomu žákovi).
3. **Smíšené vyučování** (frontální výuka, práce ve skupinách i individuální přístup).

Zormanová (2014) upozorňuje, že individuální forma výuky (i když se jedná o nejstarší formu vyučování) se ve školním prostředí běžné základní či střední školy z logických důvodů příliš nevyskytuje. Má podobu např. individuálních konzultací nebo občasného doučování žáků. *„V běžné výuce jsou občas zřetelné pasáže vedené individuální organizační formou například v situaci, kdy je žákům zadána samostatná práce. Zatímco žáci pracují, učitel se věnuje nejslabšímu žákovi ve třídě a vysvětluje mu učivo, kterému nerozumí,“* uvádí Zormanová (s. 104) konkrétní příklad z praxe.

Spíše než individuální vyučování se ve výuce objevuje její individualizovaná forma. Ta zdůrazňuje didaktický princip individuálního přístupu k žákům, tedy vnitřní diferenciaci (cíle, metody) při zachování frontální výuky (Zormanová, 2014).

O každé z organizačních forem výuky nelze říct, že je horší nebo lepší než druhá. Učitel má na výběr, může tyto metody střídat tak, jak se domnívá, že je to vhodné.

Kromě kritéria užívající k členění organizačních forem vyučování počet žáků, je vzhledem k cíli práce vhodné zmínit ještě jedno kritérium¹. Zmiňují ho Krpálek s Krpálkovou (2012). Jedná se o kritérium zohledňující funkci, kterou jednotlivé organizační formy výuky plní v systému vyučovací hodiny. Organizační formy výuky lze podle tohoto kritéria rozčlenit následovně:

1. **Úvodní vyučovací hodiny (též motivační):** úvod do problematiky, jsou zařazovány např. na začátku školního roku, na začátku nového tematického celku.
2. **Expoziční vyučovací hodiny:** hodiny, ve kterých je předkládáno nové učivo.
3. **Aplikační vyučovací hodiny:** učivo je procvičováno na příkladech.
4. **Fixační vyučovací hodiny:** opakuje se již probraná látka.
5. **Diagnostické vyučovací hodiny:** učitel zjišťuje, jaké znalosti žák nabyt (zkoušení, písemné práce apod.).
6. **Závěrečné vyučovací hodiny:** hodiny ukončující předmět, tematický celek apod., obvykle zařazovány též na konci školního roku.
7. **Exkurze a výlety.**

Zatímco Krpálek s Krpálkovou toto členění přisuzují organizačním metodám výuky, Kurelová (2001) výše uvedené členění nazývá jednotlivými fázemi (sekvencemi) procesu výuky jako takové. Fáze 1-5 lze podle uvedené autorky vystřídat dokonce během jedné vyučovací hodiny. „Podle převažující fáze, které ovšem představují jen modelové zobrazení složitých a vzájemně propojených pochodů a aktivit edukační reality, lze vyhodnotit, zda je hodina spíše aplikační, fixační apod.“ vysvětluje Kurelová. Fáze výuky musí být navíc řazeny tak, aby vyučovací hodina nebyla jednotvárná a stereotypní.

Učitel musí velice dobře rozmyslet, jaké fáze do hodiny zařadí. Činí tak na základě druhu a složitosti probíraného učiva, momentálního rozpoložení žáků i sebe sama, také

---

¹ Kritérií, podle kterých lze členit různé druhy organizačních forem výuky existuje samozřejmě mnohem více, např. kritérium místa, kritérium času, kritérium stupně samostatnosti práce žáků atd.

na základě potřeby plnit školní osnovy nebo na základě hodnocení výsledků vyučování.

Výběr organizačních forem vyučování závisí mj. také na předmětu výuky. Konkrétně záleží na tom, která z těchto forem je vhodná pro vyučování ekonomických předmětů. K této problematice se vyjadřují např. Krpálek s Krpálkovou (2012). Ti vychází jednak z obecných podmínek procesu vyučování. Učitel musí během vyučovací hodiny zvládnout řadu činností, např. vytvořit vhodné podmínky pro učení žáků, seznámit je s novým učivem, regulovat jejich učební činnost tak, aby si upevnili a prohloubili učivo, zajisti věrohodnou zpětnou vazbu pro žáky i pro sebe. Zmínění autoři ale navíc také tvrdí, že ekonomické předměty vyžadují řešení komplexních úloh v delším časovém období a vzájemnou spolupráci žáků. Za vhodnou formu vyučování proto Krpálek s Krpálkovou považují skupinové vyučování a kooperativní vyučování. Mezi organizační formy výuky vhodné pro výuku ekonomických předmětů považují tito autoři také domácí přípravu žáků. Jako důvod uvádějí např. nutnost formovat žákovu schopnost učit se nebo zájem o celoživotní učení. Protože v rámci ekonomických předmětů existuje mnoho praktických záležitostí, přiklání se Krpálek s Krpálkovou (2012, s. 76) také k tomu, že jednou z vhodných organizačních forem výuky by mohly být exkurze (spojení teorie a praxe). Tvrdí také, že *„pro ekonomické obory vzdělání, zejména na středních odborných školách, je typické, že se kombinuje horizontální a vertikální integrace učiva.“* Integrace výuky ekonomických předmětů může být podle nich organizována ve formě ekonomických cvičení, cvičných kanceláří, fiktivních firmách, studentských společnostech, praxích v reálném podniku, založení reálné firmy na škole, zpracovávání projektů a jejich prezentace a obhajobě.

4.2 Vyučovací metody

„Pojmem vyučovací metoda chápeme způsoby záměrného uspořádání činností učitele i žáků, které směřují ke stanoveným cílům“ (Skalková, 2007, s. 181).

Vyučovacích metod existuje opravdu mnoho. Stejně tak existuje mnoho kritérií, podle kterých lze rozlišit různé jejich druhy. Z nepřehledného množství je uvedeno členění tak, jak ho prezentuje Skalková (2007).

Vyučovací metody tato autorka rozlišuje dle jednotlivých aspektů. Aspekt didaktický zahrnuje metody slovní, názorně demonstrační a metody praktické. Aspekt psychologický obsahuje metody sdělovací, metody samostatné práce žáků a metody badatelské, výzkumné a problémové. Logický aspekt zahrnuje členění metod výuky na metody srovnávací, induktivní, deduktivní a analyticko-syntetické postupy. Dle procesuálního aspektu se potom rozlišují metody motivační, expoziční fixační, diagnostické a aplikační (zde je patrné, že se výukové metody v literatuře kryjí s organizačními formami výuky). Aspekt organizační si žádá rozdělení výukových metod na metody s vyučovacími formami a metody s vyučovacími pomůckami. Posledním aspektem, který Skalková při kriterializaci výukových forem zohledňuje, je aspekt interaktivní. Zahrnuje dělení metod na diskusní, situační, inscenační, didaktické a specifické.

Základním hlediskem optimalizace výběru vyučovací metody je její didaktická účinnost. Krpálek s Krpálkovou (2012) hodnotí metodu jako didakticky účinnou, pokud je informativně nosná (např. systematicky zprostředkovaný obsah, který žák chápe), formativně účinná (tzn., že přispívá k pozitivnímu formování osobnosti žáka a k rozvoji poznávacích procesů), racionálně a emočně působivá (zajímavý a pestrý výklad, který žáka zaujme), v souladu se systémem vědy a se současným stavem poznání (aktuální informace), výchovně účinná (přenos informací působí také výchovně ve smyslu harmonického rozvoje morální, estetické, sociální a pracovní stránky profilu žáka), ekonomická (výklad v co nejkratším čase s vynaložením co nejmenší námahy zúčastněných stran), přirozená (nenásilné zprostředkování učiva), využitelná v praxi, adekvátní učitelí (odpovídá jeho odborným aj. zkušenostem a vlastnostem), hygienická (nepřetěžování žáků) a adekvátní úrovni žáků.

Vzhledem k tomu, že výběr metod práce ponechávají české zákony v kompetenci samotných učitelů, neexistují žádná doporučení toho, kterou metodu pro určitý předmět mají učitelé využívat. Při jejich výběru se řídí zkušeností z praxe a obecnými zásadami zákonitostmi výukového procesu, jako jsou např. stanovené cíle výuky, obsah a metody daného oboru, úroveň psychického rozvoje žáků, zvláštnosti třídy, vnější podmínky vzdělávacího procesu školy nebo osobnost učitele.

Pro doporučení volby výukových metod v ekonomických předmětech je třeba vycházet ze specifík výuky těchto předmětů:

- Žáci si osvojují **mnoho ekonomických pojmů**, musí pochopit vztahy mezi nimi, a to v celé šíři ekonomického předmětu jako takového. Je potřeba, aby si tyto záležitosti osvojili tak, aby je uměli využívat v praxi (Asztalos, 1996).
- Mezi **klíčové dovednosti**, které si při výuce ekonomických předmětů osvojí, patří schopnost argumentace, komunikace, vznášení námitek, řešení konfliktů, schopnost odolnosti vůči stresu, empatie vůči ostatním, schopnost rozboru dat, umění klást otázky, schopnost respektovat partnery, trpělivost, schopnost nalézt nejlepší řešení mezi několika nabízejícími se, umění práce s informačními zdroji, ovládnutí informačních a komunikačních technologií a mnoho dalšího.
- Při výuce ekonomických předmětů převažuje **frontální** výuka zaměřená na osvojování pojmů, mechanickou reprodukci učiva (nutné pro položení základů a pro pochopení hlubšího učiva).
- Do výuky by měly být zapojeny takové **metody**, které povedou k osvojení výše uvedených klíčových dovedností (nikoliv pouze na vědomosti žáků). Vedle didaktických metod je tedy vhodné zapojit i ty, které zahrnují psychologický, logický, procesuální organizační a interaktivní aspekt. Akcentuje se také využívání metod, v rámci kterých se žáci seznamují s moderními technologiemi a metody aktivizující, které významným způsobem zvyšují motivaci žáků k osvojení si mnohdy těžko pochopitelného a reprodukovatelného (odborného) učiva.
- Jedním z typických znaků výuky ekonomických předmětů jsou také neustálé změny **aspektů** ekonomického života (bezpečností, zdravotní, klimatické, politické, pracovně-právní apod.), tzn., že vzdělávání v ekonomických předmětech by mělo tyto změny odrážet.

Stejně jako existuje nepřehledné množství vyučovacích metod, existuje také nepřehledné množství didaktických pomůcek, které je možné při výuce využít. Níže se práce zabývá pouze didaktickými prostředky, které je vhodné využívat v hodinách ekonomických předmětů. Komplexní výklad o didaktických prostředcích tato práce nevyžaduje.

4.3 Didaktické materiální prostředky

Didaktické pomůcky (jinak také materiální didaktické prostředky) společně s organizačními formami výuky a vyučovacími metodami napomáhají k dosažení výukových cílů a při správném výběru mohou zvyšovat efektivitu vyučovacího procesu. Jejich nezbytnost při výuce je odvozena od skutečnosti, že žáci získávají informace nejen poslechem, ale také vizuálně, tedy zrakem, taktilně (dotykem) či olfaktoricky (čichově) (Rambousek, 2014).

Využívání didaktických materiálních prostředků plní řadu funkcí – působí emocionálně, aktivizují žáky při vyučování, dokážou je motivovat. Zpřístupňují žákům učivo různými cestami a pomáhají spojovat teorii s praxí. Racionalizují a zintenzivňují práci učitele (Slavík, Husa, Miller, 2007).

Materiální didaktické prostředky můžeme rozdělit následovně – učebny a jejich vybavení, didaktická technika, vyučovací pomůcky a žákovské pomůcky.

Je důležité se zamyslet, jaké materiální didaktické prostředky potřebují žáci a učitelé v hodinách ekonomických předmětů. Kromě klasické učebny se může jednat také o učebnu virtuální (např. pro potřeby distanční výuky). Mezi vybavení učeben patří především stolní počítače nebo notebooky, dataprojektor a softwarové programy (např. MS Teams nebo MS PowerPoint). Za hlavní vyučovací pomůcky lze považovat učebnice a prezentace, různé studijní texty, pracovní listy, odborné ekonomické webové stránky (pro vyhledávání ekonomických aktualit), odborné ekonomické časopisy nebo příslušná legislativa. Mezi žákovské pomůcky patří samozřejmě sešity a psací potřeby, ale také kalkulačka nebo desky na portfolio.

5 Možnosti aktivizačních metod v hodině Ekonomiky

Při výběru výukové metody musí učitelé zvážit a respektovat určité záležitosti. Hovoří o nich např. Gercmanová s Urbanovskou (2007). Jedná se podle nich o zákonitosti procesu učení, uplatnění výchovně vzdělávacích zásad, naplnění výchovně vzdělávacího cíle a obsahu výuky, časovou přiměřenost, prostorové možnosti, materiální vybavení, vlastnosti a schopnosti učitele i žáků, žakovský kolektiv nebo klima ve třídě.

Z hlediska obsahu výuky odborného předmětu, jako je např. Ekonomika, je možné střídat klasické i aktivizační metody výuky. Obsahově je výuka uvedeného předmětu poměrně náročná, je náročná i na přípravu. Zvolit pouze aktivizační metody výuky se v tomto případě nedoporučuje. Výuka, kterou učitel postaví pouze na aktivizační metodě, je velice časově náročná na přípravu, je potřeba mít u ní k dispozici řadu speciálních didaktických pomůcek, je třeba disponovat i dostatečným množstvím času na její realizaci.

Postavit ovšem výuku pouze na klasických vyučovacích metodách by bylo také škoda. Klasické metody oproti metodám aktivizačním nerozvíjí u žáků tak velkou měrou jejich myšlení a kreativitu. Nezvyšují také příliš jejich zájem o učivo a nemají schopnost přinášet žákům sebezpoznání a ovlivňovat vztahy ve třídě.

Při ekonomických předmětech by měli žáci občas dostat prostor k tomu, aby se na výuce podíleli. Z tohoto důvodu je vhodné zvolit při výuce předmětu Ekonomika kombinaci klasických a aktivizačních metod. Časová příprava učitele na hodinu využívající obou metod není tolik náročná, didaktické pomůcky jsou sice potřebné, ale ne v tak velké míře, jako by tomu bylo při využití výhradně aktivizačních metod výuky. Čas nutný k tomu, aby učitel výuku za pomoci aktivizačních metod realizoval, si může určit učitel sám.

Kotrba s Lacinou (2011) se domnívají, že argumentem pro zavedení aktivizujících metod do výuky je hlavně změna přístupu žáků k učení. Z pasivních aktérů se podle zmíněných autorů stávají aktéři aktivní. Jejich názor podporuje konstatování, že užívání aktivizačních metod výuky se odvozuje od teorií psychologie učení. Ty hovoří

o tom, že člověk si osvojuje nové poznatky mnohem lépe, pokud k nějakému závěru dojde sám, z vlastního uvážení (Fontana, 2014).

Aktivizujících metod existuje celá řada, například problémové vyučování, diskusní metody, situační metody, inscenační metody, hry či speciální metody (např. heuristické). Blíže se těmito metodami práce nezabývá. Vhodným zdrojem inspirace je kniha **Konec školní nudy: Didaktické metody pro 21. století** Dagmar Sieglové (2019), která uvádí konkrétní aktivizační metody, které je možné zařadit do hodin ekonomiky. Dále se tématu věnují také již zmínění autoři Kotrba s Lacinou (2011).

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Cíl a metodika

Cílem praktické části práce je na základě zjištění, zda ve výuce tematického celku Majetek podniku (předmět Ekonomika) 2. ročníku vybrané střední školy existují rezervy, vytvořit návrhy pro možné zlepšení výuky tohoto celku. Cíle je dosaženo realizací didaktické analýzy tematického celku.

Realizace didaktické analýzy si žádá kombinaci několika výzkumných metod, které souvisí s kvalitativní výzkumnou strategií.

V práci byly využity metody:

- **pozorování** (přímá účast na vyučování, 4 tzv. náslechové hodiny),
- **studium dokumentace a analýza informací** (RVP pro obor vzdělání Prodavač 66-51-H/01 a RVP pro obor vzdělání Obchodník 6641-L/51, ŠVP vybrané školy, osnovy vybraného předmětu) a
- **individuální rozhovor** s učitelem, který předmět Ekonomika vyučuje. Rozhovor byl polo-strukturovanou, ptali jsme se v něm učitele na to, jaké metody se při hodinách výuky v předmětu Ekonomika se osvědčily, co žáky baví a co nikoliv, jaké didaktické prostředky při výuce používá, jaké formy výuky považuje pro sebe i své žáky za nejvíce vyhovující, jak zjišťuje znalosti žáků apod.

Náslechové hodiny proběhly v měsících září-říjen 2020, tedy ještě předtím, než byly školy z důvodu vyhlášení nouzového stavu v důsledku pandemie koronaviru uzavřeny. Ve třídě bylo vždy přítomno od 18 do 21 žáků.

Studium interní dokumentace školy bylo realizováno rovněž v měsících září a říjnu roku 2020. Individuální rozhovor s učitelem se uskutečnil 12. září 2020.

7 Popis zkoumaného prostředí a oboru

7.1 Charakteristika školy

Střední škola, na které proběhlo výzkumné šetření, je školou státní. Jejím zřizovatelem je Hlavní město Praha. Jedná se o obchodní školu sídlící v historickém centru Prahy, o školu s dlouholetou tradicí.

Historická budova školy prošla nedávno rozsáhlou a nákladnou rekonstrukcí. Modernizací prošel vnější plášť budovy včetně výměny oken. Uvnitř budovy školy prošla rekonstrukcí recepce, odborné učebny (informační a komunikační technologie, zbožiznalství, administrativy a cizích jazyků), kabinety pedagogického sboru včetně modernizace sborovny, dále také tělocvična. Výhodou Střední školy je jídelna přímo v sídle školy, která prošla také rekonstrukcí. Nově zřízeno a moderně vybaveno bylo školní fitcentrum. Na školním dvoře byl vytvořen umělý povrch k využití v hodinách tělesné výchovy.

Škola nabízí žákům, kteří ukončili základní v zdělání, následující obory vzdělání – střední vzdělání s výučním listem v tříletém oboru ‚Prodavač‘ (žáci si na začátku studia vyberou zaměření – Specialista prodeje nebo Specialista prodeje elektrotechnického zboží) nebo obor Operátor skladování.

Pro zájemce o střední vzdělání s maturitní zkouškou nabízí Střední škola čtyřletý obor Obchodník. Po absolvování druhého ročníku si žáci zvolí specializaci z možností zaměření Manažer obchodu, Specialista zahraničního obchodu nebo Specialista marketingu. Dále Střední škola nabízí nástavbové studium pro absolventy tříletých oborů s výučním listem v libovolném oboru, konkrétně střední odborné vzdělání zakončené maturitní zkouškou v oboru Podnikání. Tento obor je možno studovat formou denního studia po dobu 2 let nebo formou dálkového studia po dobu 3 let. V případě volby dálkové formy studia probíhá výuka a konzultace k jednotlivým předmětům každé úterý odpoledne.

Odborný výcvik a odborná praxe žáků probíhá převážně v provozu firem Albert, Datart, Tescoma, Pepco, Teta Drogerie, Sparkys, Baťa, C&A, GANT, Karl Lagerfeld, Drapa Sport nebo Auto Podbabská. Odborný výcvik a odborná praxe žáků ve zmíněných firmách poskytuje žákům živou zkušenost s praxí a zároveň přístup

k nejnovějším technologiím a postupům (interní zdroj, webové stránky vybrané střední školy, 2021).

7.2 Charakteristika oboru Obchodník 66-41-L/01 dle RVP

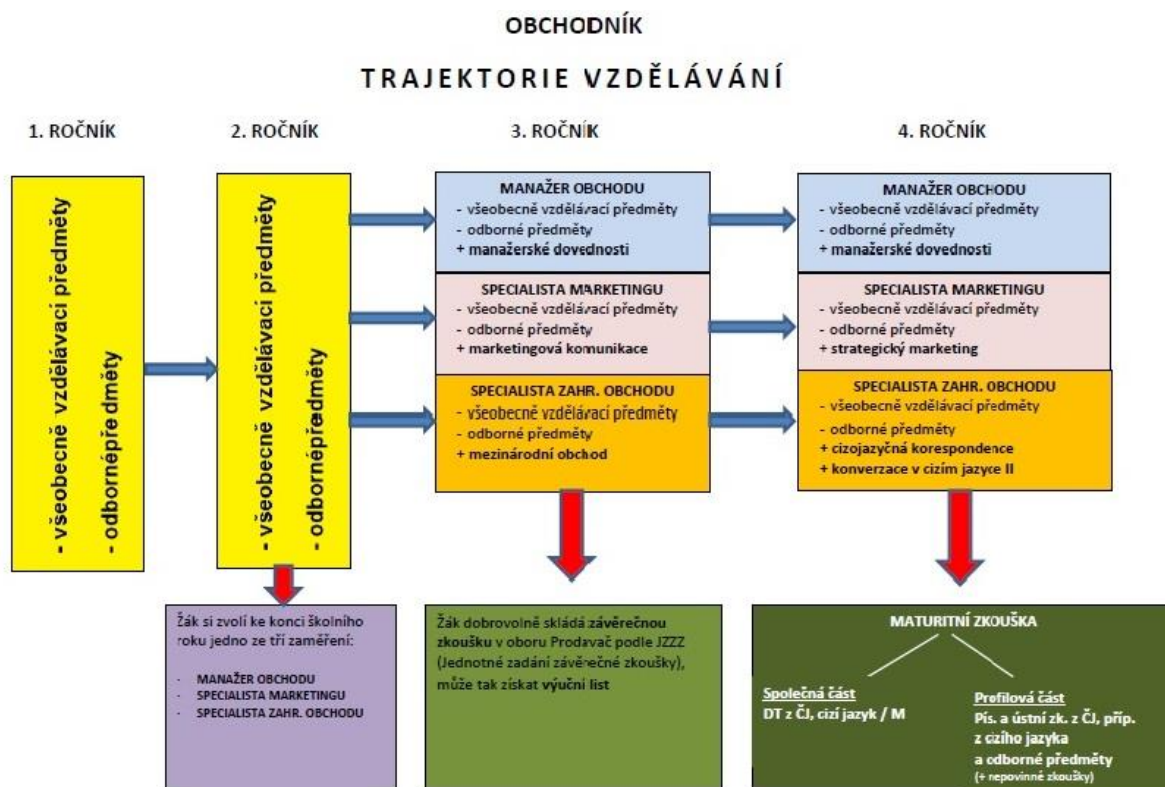
Rámcový vzdělávací program pro studijní program Obchodník 66-41-L/01 vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. RVP zahrnuje tyto oblasti: jazykové vzdělávání a komunikace, společenskovední vzdělávání, přírodovědné vzdělávání, matematické vzdělávání, estetické vzdělávání, vzdělávání pro zdraví, vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích a odborné vzdělávání. Do odborného vzdělávání patří Ekonomika služeb, ale také Zbožiznalství, Obchodní provoz apod. Cílem obsahového celku Ekonomika služeb patří témata z Ekonomiky podniku, Managementu a Účetnictví. RVP ukládá celku Ekonomika služeb minimálně 12 vyučovacích hodin týdně, resp. celkově 384 vyučovacích hodin za celou dobu studia.

7.3 Charakteristika oboru Obchodník 66-41-L/01 dle ŠVP

Na základě RVP zpracovala Střední škola ŠVP pro studijní program Obchodník 66-41-L/01. ŠVP zahrnuje jak teoretické, tak i praktické vyučování. Organizační formou praktického vyučování je předmět Odborný výcvik (jeden den v týdnu) na zvoleném pracovišti a souvislá Odborná praxe v trvání 2 týdnů v každém ročníku.

Po absolvování druhého ročníku si žáci zvolí specializaci z možností zaměření Manažer obchodu, Specialista zahraničního obchodu nebo Specialista marketingu. Tento obor vzdělání je zařazen do pokusného ověřování organizace a průběhu modelu vzdělávání umožňujícího dosažení středního vzdělání s výučním listem a středního vzdělání s maturitní zkouškou podle vybraných RVP. Žáci tak mohou po úspěšném ukončení 3. ročníku skládat dobrovolně závěrečné zkoušky a získat tak i výuční list oboru Prodavač 66-51-H/01. Žáci mají právo pokračovat ve studiu 4. ročníku oboru vzdělání, na který byli přijati, bez ohledu na výsledek vykonané závěrečné zkoušky.

Obrázek 1: Trajektorie vzdělání – Obchodník

Zdroj: interní zdroj, webové stránky vybrané střední školy, 2021

7.3.1 Předmět Ekonomika

Dle RVP je obecným cílem předmětu Ekonomika je „rozvíjet ekonomické myšlení žáků a umožnit jim pochopit mechanismus fungování tržní ekonomiky, porozumět podstatě podnikatelské činnosti a principu hospodaření podniku. Žáci získají předpoklady pro rozvíjení vlastních podnikatelských aktivit“.

Dle ŠVP „vyučovací předmět ekonomika rozvíjí ekonomické myšlení v tržním prostředí, připravuje žáky pro vlastní samostatnou podnikatelskou činnost, seznamuje se zásadami hospodaření obchodního závodu. Vede žáky k ekonomicky správnému postoji při řešení obchodních případů a k operativnímu podnikatelskému rozhodování.“

Výuka předmětu Ekonomika je zaměřena především na ekonomiku obchodního závodu. Žákům je představen majetek podniku, podnikové činnosti a zásady hospodaření. Dále předmět Ekonomika zahrnuje znalosti z oblasti bankovníctví,

pojišťovnictví, fungování finančního trhu, základní poznatky z makroekonomie. V oblasti bankovníctví je kladen důraz zejména na funkci ČNB, u komerčních bank na poskytování vkladových a úvěrových služeb a jejich úlohu v platebním styku. V pojišťovnictví je kladen důraz na odbornou terminologii a různé druhy pojišťovacích produktů.

Pro předmět Ekonomika ŠVP počítá s týdenní časovou dotací 2 vyučovací hodiny v 1. ročníku, 2 vyučovací hodiny ve 2. ročníku, 3 vyučovací hodiny ve 3. ročníku a 2 vyučovací hodiny ve 4. ročníku. Celková dotace vyučovacích hodin Ekonomiky vychází na 285 za celou dobu studia (interní zdroj, ŠVP vybrané střední školy, 2021).

8 Didaktická analýza tematického celku Majetek podniku

Dle RVP jsou výsledky vzdělání předmětu Ekonomika pro téma Majetek podniku následující: „Žák chápe význam majetku pro činnost podniku, orientuje se v řízení a organizaci zásobování podniku, provádí výpočty spojené s normováním zásob, zná jednotlivé způsoby pořízení DM a jejich financování“.

Na základě ŠVP pro předmět Ekonomika se tematický celek Majetek podniku vyučuje ve 2. ročníku.

Obrázek 2: Majetek podniku dle ŠVP

OBCHODNÍK 2. ročník	EKONOMIKA
Výsledky vzdělávání	Učivo
Žák: – hovoří o významu majetku – provádí výpočty normování zásob a odpisů – vybírá vhodnou variantu pořízení majetku	Majetek podniku Význam a formy majetku podniku Pořízení, oceňování a financování majetku Dlouhodobý majetek (členění, odpisy) Oběžný majetek

Zdroj: interní zdroj, ŠVP vybrané střední školy, 2021

8.1 Didaktická analýza

Didaktickou analýzu je hodnocena dle jednotlivých kroků, které jsou uvedené v teoretické části práce. Vztahuje se k 2. náslechové hodině, jejímž téma bylo Dlouhodobý majetek.

8.1.1 Situační analýza

Předmět Ekonomika se vyučuje u oboru Obchodník od 1. ročníku. V rámci 1. ročníku se žáci setkali s prvním tematickým celkem Úvod do ekonomiky, ve kterém se seznámili se základními pojmy (např. ekonomie, ekonomika makroekonomie, mikroekonomie, základní ekonomické otázky nebo základní ekonomické systémy). Druhým tematickým celkem předmětu Ekonomika je v 1. ročníku Podstata fungování tržní ekonomiky. Sem spadá seznámení žáků s následujícími pojmy: potřeby, statky, služby, spotřeba, životní úroveň, výroba, výrobní faktory, hospodářský proces, trh, tržní subjekty, nabídka, poptávka, zboží, cena. Třetím tematickým celkem, který je

v 1. ročníku probírán, je Podnikání. Konkrétně se žáci učí znaky podnikání, druhy podnikání, podmínky podnikání podle živnostenského zákona a občanského zákoníku, podnikatelský záměr. Posledním tematickým celkem, se kterým se žáci v 1. ročníku setkají, je Podnik a podnikové činnosti. Na toto téma navazuje tematický celek 2. ročníku – Majetek podniku.

Zkoumaný tematický celek – Majetek podniku – zahrnuje posouzení významu a formách majetku podniku, pořizování, oceňování a financování majetku podniku, charakteristiku dlouhodobého majetku (členění, význam, opotřebení, odpisování dlouhodobého majetku, výpočty, evidence a vyřazování dlouhodobého majetku), oběžného majetku (členění a význam, zásoby, složky, materiál, hospodaření se zásobami, velikost zásob, rychlost obratu zásob).

Časová uvedeného předmětu je ve 2. ročníku 20 vyučovacími hodinami (2. ročník oboru Obchodník má 2 vyučovací hodiny týdně).

Mezipředmětově je předmět Ekonomika úzce navázán na znalosti z předmětu Matematika, (konkrétně např. termíny poměr, úměrnost, procentový počet, operace s čísly a výrazy) a na znalosti z předmětu Účetnictví (konkrétně témata majetek podniku, účtování dlouhodobého a oběžného majetku a zdroje financování majetku).

Učitel žáky zkouší z učiva z předchozích hodin, k hodnocení stavu vědomostí využívá také průběžné krátké písemné a závěrečné písemné práce. V průběhu školního roku zadává žákům domácí úkoly, které kontroluje a hodnotí. Výsledky žákům sděluje formou individuální zpětné vazby (prostřednictvím systému Bakaláři). V další vyučovací hodině vždy dojde ke shrnutí nejčastějších chyb, kterých se žáci v domácích úkolech dopustili.

8.1.2 Analýza a vyvození výchovně vzdělávacích cílů

Obecných cílů vyučovacího předmětu Ekonomika je mnoho. Mezi ty, které lze přiřadit ke zkoumanému tematickému celku (Majetek podniku) patří zejména rozvoj ekonomického myšlení žáků a pochopení principu hospodaření podniku. Žáci by měli získat také předpoklady pro rozvíjení vlastních podnikatelských aktivit včetně uplatňování podnikatelské etiky.

Žáci by po absolvování tematického celku Majetek podniku měli umět pohovořit o významu majetku, provádět výpočty normování zásob a odpisů a vybírat vhodnou variantu pořízení majetku.

Definice dříve osvojených tzv. opakovacích vzdělávacích cílů z předchozích vyučovacích hodin tematického celku Majetek podniku, dle metody SMARTER byly následující:

- Žáci budou po konci vyučovací jednotky umět vysvětlit podstatu ekonomického pojmu majetek podniku.
- Žáci budou po konci vyučovací jednotky umět charakterizovat význam majetku pro činnost podniku.
- Žáci budou po konci vyučovací jednotky znát jednotlivé způsoby pořízení majetku.
- Žáci budou po konci vyučovací jednotky znát jednotlivé způsoby financování majetku.
- Žáci budou po konci vyučovací jednotky umět rozdělit majetek dle formy na dlouhodobý a oběžný.

Definice cílů pro následující hodiny byly stanoveny takto:

- Žáci budou po konci vyučovací jednotky schopni popsat znaky dlouhodobého majetku.
- Žáci budou po konci vyučovací jednotky schopni charakterizovat význam dlouhodobého majetku pro podnik.
- Žáci budou po konci vyučovací jednotky umět rozdělit dlouhodobý majetek dle jeho podoby na hmotný, nehmotný a finanční.
- Žáci budou po konci vyučovací jednotky umět minimální hodnoty v Kč pro zařazení do dlouhodobého hmotného a dlouhodobého nehmotného majetku.
- Žáci budou po konci vyučovací jednotky umět rozdělit dlouhodobý hmotný majetek dle jeho druhů na movitý a nemovitý.
- Žáci si po konci vyučovací jednotky prohloubí vědomou soustředěnost.

Definice vzdělávacích cílů pro budoucí vyučovací hodiny tematického celku Majetek podniku, dle metody SMARTER jsou následující:

- Žáci budou po konci vyučovací jednotky schopni vysvětlit opotřebení dlouhodobého majetku.
- Žáci budou po konci vyučovací jednotky umět vypočítat daňové odpisy dlouhodobého majetku.
- Žáci budou po konci vyučovací jednotky umět evidovat dlouhodobý majetek do karet dlouhodobého majetku.
- Žáci budou po konci vyučovací jednotky schopni uvést základní způsoby vyřazení dlouhodobého majetku.
- Žáci budou po konci vyučovací jednotky umět znaky oběžného majetku.
- Žáci budou po konci vyučovací jednotky schopni charakterizovat význam oběžného majetku pro podnik.
- Žáci budou po konci vyučovací jednotky schopni uvést jednotlivé složky oběžného majetku.
- Žáci budou po konci vyučovací jednotky umět popsat metodu FIFO.
- Žáci budou po konci vyučovací jednotky umět vypočítat velikost zásob.
- Žáci budou po konci vyučovací jednotky umět vypočítat rychlost obratu zásob.

8.1.3 Výběr a diferenciacce učiva

Základní učební pomůckou, kterou učitel při výuce předmětu Ekonomika používá, je učebnice Ekonomika pro ekonomicky zaměřené obory středních škol – 1. díl². Učebnici lze ji sehnat v sekci Učebnice pro Střední odborné školy v běžných knihkupectvích nebo přes internetové knihkupectví za přibližně 200 Kč. Učebnice má udělenou doložku MŠMT ČR č. j. MSMT-5247/2019-9.

Obsah učebnice je rozdělen do následujících kapitol:

1. Podstata fungování tržní ekonomiky
2. Podnikání
3. Oběžný majetek
4. Dlouhodobý majetek

---

² KLÍNSKÝ, Petr a kol. *Ekonomika pro ekonomicky zaměřené obory středních škol – 1. díl*. 6. aktualizované vyd. Praha: Eduko, 2020. 188 s. ISBN 978-80-88057-70-3.

5. Zaměstnanci

Učebnice zahrnuje výklad včetně ukázkových příkladů, doprovodný materiál k oživení výuky, ale i otázky a úlohy k procvičování. Obsah této učebnice je členěn tak, že spojuje výkladový text a procvičovací úlohy, které umožňují praktické aplikování nově nabytých znalostí žáků. Součástí učebnice je elektronická verze, kde jsou k dispozici další příklady a ukázky, videa a testy.

Učivo náslekové hodiny tématu Dlouhodobý majetek bylo rozděleno do jednotlivých skupin takto:

1. Základní učivo:

- charakteristika dlouhodobého majetku,
- význam dlouhodobého majetku pro podnik,
- druhy pořízování dlouhodobého majetku,
- financování dlouhodobého majetku,
- dělení dlouhodobého majetku

2. Rozvíjející učivo:

- finanční limity pro zařazení do dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku,
- pravidla hospodaření s majetkem podniku,
- praktická ukázka karty dlouhodobého majetku

3. Doplnující učivo:

- konkrétní příklady jednotlivých forem majetku v podniku,
- vytvoření karty dlouhodobého majetku

8.1.4 Uspořádání učiva

Po rozdělení učiva na základní, rozvíjející a doplňující, je zapotřebí přistoupit k uspořádání učiva do logické struktury.

K uspořádání učiva přihlížel učitel v náslekové hodině ukázkově, tzn., že výklad nového učiva začal učitel ze široka, pojednal o charakteristice dlouhodobého majetku. Pokračoval ve vysvětlování významu dlouhodobého majetku pro podnik a způsobech

jeho pořízení a s tím souvisejícím financování. Následoval výklad dělení dlouhodobého majetku, kde učitel zmínil minimální hodnotu v korunách pro zařazení do dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku. Jako poslední učitel zmínil pravidla pro hospodaření s majetkem podniku.

8.1.5 Stanovení souboru forem, metod a prostředků

Výuku vedl učitel klasickou formou. Jako organizační formu vyučování zvolil frontální vyučování.

Po zahájení vyučovací hodiny došlo v úvodu vyučovací hodiny k pozdravení mezi učitelem a žáky. Hned poté učitel zapsal do elektronické třídní knihy aktuální číslo a téma vyučovací hodiny a zároveň byla zapsána absence chybějících žáků.

Po úvodní části a administrativě došlo na opakovací otázky z minulých několika hodin³, na které žáci po vyvolání odpovídali. Učitel jejich odpovědi případně korigoval. Za správné odpovědi žáky učitel motivoval známkou z aktivity v hodině. Opakovací otázky byly zaměřeny na znalosti z tematického celku Majetek podniku.

Následně učitel přistoupil k výkladu nového učiva. Nejprve však žákům sdělil, že si mají dělat zápisky do sešitu. Vysvětlování nové látky učitel doprovázel vlastní prezentací v MS PowerPoint a pravidelně se odkazovala na konkrétní stránky učebnice, kterou žáci při výuce používají.

Po skončení výkladu nové látky přistoupil učitel k opakování nově probraného učiva. Využil k tomu učebnici. Postupně vyvolával žáky, kteří četli z učebnice opakovací otázky a odpovídali na ně. Touto činností (v závěru hodiny) učitel vlastně zkontroloval, zda bylo dosaženo stanovených vzdělávacích cílů pro danou hodinu. Na konci vyučovací hodiny ji učitel stručně shrnul (dnes jsme se naučili...) a se žáky se rozloučil.

Učitel v této náslechové hodině učitel nezadal žákům výjimečně domácí úkol. Obvykle domácí úkoly zadává, a to zejména z důvodu nedostatečného času k procvičení učiva ve vyučovacích hodinách. Domácí úkoly zapisuje učitel

---

³ Např. Jaká je podstata ekonomického pojmu majetek podniku? Jaký je význam majetku pro činnost podniku? Jaké znáte způsoby pořízení majetku? Jaké znáte způsoby financování majetku? Jaké formy majetku znáte?

do programu Bakaláři, kam mu žáci hotové úkoly zpět zase posílají. Učitel je kontroluje a vyhodnocuje. Výsledky žákům sděluje formou individuální zpětné vazby (Bakaláři). V další vyučovací hodině dojde ke shrnutí nejčastějších chyb, kterých se žáci v domácích úkolech dopustili.

Třída, ve které výuka předmětu probíhala, byla vybavena klasickou tabulí a křídou, počítačem (plus potřebný software) a projektorem.

Žáci při výuce využívali didaktických prostředků učebnice, sešit a psací potřeby.

8.1.6 Vymezení logických operací a činností pro upevnění a prohloubení osvojených poznatků, dovedností a návyků

Mezi činnosti pro upevnění a prohloubení osvojených poznatků, dovedností a návyků využil učitel závěrečného frontálního opakování s pomocí učebnice.

8.2 Zhodnocení a doporučení

Vyhodnocení didaktické analýzy a doporučení je seřazeno opět logicky dle jednotlivých kroků, kterých bylo využito při didaktické analýze.

8.2.1 Situační analýza

Ze situační analýzy vyplynulo, co žáci mají umět a jaké jsou vazby učiva na další předměty. Vyplynulo z ní také, že učitel zjišťuje skutečné znalosti žáků zkoušením a písemnými pracemi (průběžné a závěrečné).

Doporučení: Na konci každého tematického celku mohou žáci dostat za domácí úkol vyřešit rozsáhlejší praktický úkol (projekt), na kterém učitel pozná, zda žáci učivo probírané v delším horizontu chápou, zda s ním umějí prakticky pracovat.

8.2.2 Vyvození výchovně vzdělávacích cílů

Z analýzy výchovně vzdělávacích cílů vyplynulo, že tyto jsou stanoveny velmi dobře (je tedy soulad s výchovně vzdělávacími cíli předmětu uvedených v RVP, které jsou promítnuty do ŠVP), bez nutnosti úpravy.

Pro oblast vyvození výchovně vzdělávacích cílů tudíž nebyla formulována žádná doporučení.

8.2.3 Výběr a diferenciacce učiva

Z následových hodin je zřejmé, že učitel má bohatou odbornou praxi, která mu umožňuje obohacovat vyučovací hodiny o zajímavé poznatky z praxe. Vede hodiny s přirozenou autoritou, z jeho výkladu je patrné nadšení pro daný předmět.

Z analýzy výběru a diferenciacce učiva vyplynulo, že má učitel učivo v teoretické rovině správně rozdělené na učivo základní, rozvíjející a doplňující.

Samotná vyučovací hodina však byla zaměřena zejména na přenos teoretických faktů k probíranému učivu Dlouhodobý majetek. Rozvíjející učivo bylo zařazeno minimálně (praktické příklady), ve vyučovací hodině zbylo velmi málo času také na učivo doplňující.

Vzhledem k nedostatečné časové dotaci je však obtížné do hodin zařazovat všechny typy učiva, takže některé hodiny (obzvlášť při výkladu nové látky) se musí zaměřit především na učivo základní.

Doporučení: Pro lepší pochopení a upevnění nově probíraného učiva je vhodné hodinu vhodněji rozplánovat, aby zbylo více času např. na aktivní zapojení žáků (např. vymyšlení příkladů dlouhodobého majetku jednotlivými žáky). Rozvíjející a doplňující typ učiva je možné žákům předložit i formou domácího úkolu, jehož podob je v doporučení u Kapitoly 8.2.1 Situační analýza, a to vypracováním samostatného projektu. Na začátek každé hodiny je možné zařadit krátký individuální výstup žáků na téma Novinky v ekonomice. Na každou vyučovací hodinu by si ekonomickou aktualitu připravil jeden žák. Splnění tohoto úkolu by bylo hodnoceno známkou z aktivity v hodině.

8.2.4 Uspořádání učiva

V této části analýzy bylo hodnoceno, jakým způsobem učitel žákům učivo předkládal, respektive jaké fáze hodiny po sobě následovaly.

Z hlediska fází výuky byla hodina vedena následovně: na počátek hodiny učitel zařadil organizačně-administrativní část, poté část opakovací (formou vyvolávání náhodných žáků, kteří odpovídali na otázky kladené k danému tematickému celku z předchozích vyučovacích hodin). Nejdelší částí byla část expoziční. Zahrnovala výklad nového

učiva za pomoci vlastní prezentace a odkazy na téma v učebnici. Opakovací část byla pojata formou opakovacích otázek v učebnici, kde na ně náhodně vybraní žáci odpovídali. Závěr vyučovací hodiny proběhl formou frontálního opakování, kde učitel zkontroloval dosažení výchovně vzdělávacích cílů. V závěru hodiny došlo na stručné shrnutí vyučovací hodiny.

Tomuto uspořádání učiva (sled jednotlivých fází, a tudíž i propojení pojmů, faktů, teorie a metakognitivních prvků) nelze nic vytknout. Je pochopitelné, že fáze hodiny je třeba přizpůsobit probíranému obsahu učiva, časové dotaci a mnoho dalším činitelům, a proto ne vždy zbývá čas např. na oblíbenou fázi motivace žáků či dostatečně dlouhou fázi opakování.

8.2.5 Stanovení souboru forem, metod a prostředků

Z analýzy stanovení souboru forem, metod a prostředků vyplynulo, že učitel jako organizační formy vyučování užívá metody frontálního vyučování. Ačkoliv tato organizační forma výuky má mnoho výhod (např. nenáročnost na pomůcky, při nízké časové dotaci též možnost transmise učiva všem žákům najednou), výlučné užívání této metody v hodinách Ekonomiky má i svá zásadní negativa. Žáci jsou při výuce pasivní, snadno při monotónním a často i složitém a tzv. nezáživném výkladu může klesat jejich pozornost, mohou být od učebního výkladu izolováni, nerozvíjí při něm sociální dovednosti apod.

Žáci v následová hodině málo komunikovali. Do výuky byli zapojeni pouze na začátku vyučovací hodiny (formou odpovídání na otázky opakující probrané učivo v předchozích vyučovacích hodinách) a na konci hodiny (formou rychlého frontálního opakování nově získaných znalostí). Mezi metodami výuky, které učitel užívá, převažují metody slovní, menší prostor je potom ponechán metodám názorně demonstračním. Stejně jako u forem výuky, také tyto velice rozšířené metody považujeme v hodinách Ekonomiky za vhodné, ne-li dokonce nezbytné. Učitel ovšem může využívat různé druhy těchto metod. V hodinách Ekonomiky však jistě existuje prostor pro doplnění slovních a názorně demonstračních metod o metody aktivizační.

Didaktické materiální prostředky jsou v hodinách využívány s ohledem na zvolenou organizační formu výuky a použité vyučovací metody (tabule, projektor, počítač, sešit,

učebnice, psací prostředky). Jedná se o tradiční didaktické prostředky a považujeme je za nutné. Je však škoda, že v hodinách Ekonomiky nejsou využívány pro oživení i další didaktické prostředky.

Doporučení: Do výuky zařadit skupinové a kooperativní formy, jejichž organizace je sice časově náročnější, ale dochází při nich ke komunikaci žáků navzájem. Tento způsob výuky je navíc vysoce efektivní z hlediska upevňování znalostí a dovedností.

Přesto, že v procesu výuky Ekonomiky má výklad učitele velký význam, doporučuje se monologické slovní metody výkladu doplnit o metody dialogické, při kterých dochází k výměně myšlenek mezi učitelem a žáky i mezi žáky navzájem (rychlejší osvojování učiva, jeho snadnější upevňování). Do výuky je vhodné zařadit také aktivizační metody. Využitím těchto aktivizačních metod by byli žáci více zapojeni do hodin a tím by snadněji probírané učivo pochopili a zároveň procvičili a upevnili.

Pro oživení výuky by bylo ideální, aby si žáci do předmětu Ekonomika zavedli složky (portfolio), do kterých si budou dávat různé materiály (studijní texty, pojmové mapy, výpočty odpisů, tabulky pro daňové odpisy dlouhodobého majetku, články z odborných ekonomických časopisů, apod.). Každý žák tak bude mít po ruce postřehy z vyučovacích hodin. Vzhledem k tomu, že žáci z oboru Obchodník maturují, může jim portfolio do budoucna sloužit při přípravě k maturitní zkoušce.

Co se týče využití didaktických prostředků, učitel by měl více zhodnotit a zatraktivnit svou vlastní prezentaci, kterou žákům předkládá (a která představuje jakousi kostru jeho výkladu). Mohla by být obohacena o obrázky, zajímavosti a opakovací otázky. Tuto prezentaci by učitel se žáky mohl sdílet nejen při vlastním výkladu (tedy přímo ve vyučovacích hodinách), ale mohl by ji poskytnout žákům též pro jejich individuální opakování a procvičování.

Učitel by mohl žákům učivo k tematickému celku vytvořit studijní text, aby si nemuseli dělat zápisky v hodině (toto není nutné pro každou hodinu). V hodinách by se tak ušetřil čas (žáci i učitelé), který by bylo možné věnovat např. zařazení výše zmíněných aktivizačních metod (např. brainstorming, pojmové mapy, hry – ukázky konkrétních aktivit viz Příloha 1).

8.2.6 Vymezení logických operací a činností pro upevnění a prohloubení osvojených poznatků a návyků

Z didaktické analýzy vyplynulo, že učitel ponechává pouze malý prostor pro upevňování a prohlubování osvojených poznatků ze svých hodin. Je to způsobeno časovým omezením vyučovací jednotky.

Doporučení vzešlá z analýzy vyučovací jednotky, která se týkala lepšího využití metod, byla uvedena v předchozích kapitolách. Pro závěrečné shrnutí je vhodné uvést, že prohloubit a upevnit učivo a poznatky z hodin Ekonomiky lze například realizací praktického projektu (domácí úkol), zařazením individuálního výstupu žáka na téma Novinky v ekonomice na počátku hodiny, zařazením aktivizačních metod výuky (brainstorming, pojmové mapy, hry), využitím dialogických metod výkladu učitele nebo využitím zaslané prezentace učitelem.

ZÁVĚR

Závěrečná práce se věnovala tématu didaktické analýzy tematického celku Majetek podniku předmětu Ekonomika oboru Obchodník.

Jejím cílem bylo na základě didaktické analýzy vybraného ekonomického celku vytvořit vlastní doporučení vedoucí k možnému zlepšení výuky tohoto celku. Dílčím cílem v teoretické části bylo charakterizovat pojmy související s danou didaktickou a ekonomickou oblastí.

V teoretické rovině bylo v práci konstatováno, že didaktickou analýzou se rozumí metoda transformace obsahu vědní disciplíny do vzdělávacích obsahů. Děje se tak prostřednictvím kurikulárních dokumentů, stanovení výukových dílů a výběru materiálních i nemateriálních didaktických prostředků. V procesu vyučování je důležité didaktickou analýzu realizovat proto, aby bylo možné nejefektivnějším způsobem zprostředkovat žákovi znalosti a zkušenosti z daného předmětu, a aby bylo možné co nejlépe rozvíjet schopnosti a dovednosti žáků.

Při provádění didaktické analýzy hrají důležitou roli výchovně vzdělávací cíle, respektive jejich stanovování. Správně vymezené cíle totiž pomáhají učiteli v řízení výuky a současně jsou pro žáky vodítkem v procesu jejich učení. Lze tedy konstatovat, že plánování výuky a její úspěšná realizace do jisté míry závisí na schopnosti učitelů s výukovými cíli erudovaně pracovat.

Protože způsob, jakým hodina probíhá a kolik si z ní žáci odnesou, závisí do jisté míry na výběru forem výuky, vyučovacích metodách a použitých didaktických materiálních prostředcích, je důležité, aby se didaktická analýza zabývala i těmito tématy.

V teoretické části práce je konstatováno, že volba výše uvedených didaktických prostředků závisí na specifických výuky daného předmětu. Pro ekonomické předměty byla uvažována tato specifika – osvojování nesnadných pojmů v celé šíři ekonomického předmětu, a s tím spojená potřeba získávat specifické schopnosti a dovednosti (např. vznášení námitek nebo řešení konfliktů), převaha frontální formy výuky nebo potřeba zohlednit neustálé změny aspektů ekonomického života.

Cíl práce byl naplněn na základě syntézy poznatků z didaktické analýzy vyučovací hodiny předmětu Ekonomika na vybrané škole. Rezervy ve vyučování byly odhaleny

ve čtyřech oblastech – situační analýze, výběru a diferenciaci učiva, stanovení souboru forem, metod a prostředků a vymezení logických operací a činností pro upevnění a prohloubení osvojených poznatků a návyků. Je však nutné konstatovat, že se nejednalo o žádné zásadní nedostatky, naopak vyučovací jednotka byla vedena profesionálním a zkušeným učitelem.

V hodinách Ekonomiky v těchto oblastech je v těchto oblastech doporučeno zadávat na konci každého tematického celku rozsáhlejší praktický úkol (projekt), vhodněji rozplánovat hodinu, aby zbylo více času na aktivní zapojení žáků. Za tímto účelem je doporučeno např. vytvoření studijního textu učitelem, aby žáci nemuseli dělat v hodině zápisky (větší čas na zařazení např. aktivizačních metod ve výuce). Doporučeno je dále na začátek každé hodiny zařadit krátký individuální výstup žáka na téma Novinky v ekonomice. Do výuky by bylo vhodné zařadit skupinové a kooperativní formy vyučování, monologické slovní metody výkladu doplnit o metody dialogické. Vhodné je též více využívat aktivizační metody výuky. Žáci by si mohli založit portfolio s ekonomickými materiály, které je mj. podkladem i pro maturitní zkoušku. Efektivní by bylo též žákům zasílat prezentaci doplněnou o zajímavosti a opakovací otázky.

Všechna výše uvedená doporučení, respektive jejich kombinace, by měla vést k posílení zpětné vazby týkající se učiva žáky i učitelem, k lepšímu pochopení a upevnění nově probíraného učiva, k zvýšení motivace žáků v přístupu k učení se předmětu Ekonomika a k celkovému oživení výukového procesu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ASZTALOS, Ondřej. *Ekonomické vzdělávání v systému středního a vyššího školství v ČR*. 1. vyd. Praha: VŠE 1996. 265 s. SIBN 80-7079-319-8.

FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014. 384 s. ISBN 978-80-262-0741-2.

GRECMANOVÁ, Helena, URBANOVSKÁ, Eva. *Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2007. 180 s. ISBN 80-85783-73-8.

HORSKÁ, Viola. *Koučování ve školní praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 174 s. ISBN 978-80-247-2450-8.

Interní dokumentace školy – školní vzdělávací program, učební osnovy.

KALHOUS, Zdeněk, OBST, Otto a kol. *Školní didaktika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 447 s. ISBN 979/80-7367-571-4.

KLÍNSKÝ, Petr a kol. *Ekonomika pro ekonomicky zaměřené obory středních škol – 1. díl*. 6. aktualizované vyd. Praha: Eduko, 2020. 188 s. ISBN není uvedeno.

KOSÍKOVÁ, Věra. *Psychologie ve vzdělávání a její psychodidaktické aspekty*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. 272 s. ISBN 978-80-247-2433-1.

KOTRBA, Tomáš, LACINA, Lubor. *Praktické využití aktivizujících metod ve výuce*. 1. vyd. Brno: Barrister a Principal, 2007. 186 s. ISBN 80-87029-12-7.

KRPÁLEK, Pavel, KRPÁLKOVÁ, Karolína. *Didaktika ekonomických předmětů*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2012. 183 s. ISBN 978-80-245-1909-8.

KURELOVÁ, Milena. *Pedagogika II., Kapitoly z obecné didaktiky*. 2. upravené vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2001. 167 s. ISBN 80-7042-156-8.

MAZÁČOVÁ, Nataša. *Vybrané problémy obecné didaktiky: studium: Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů 2. stupně ZŠ a SŠ*. 1. vyd. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2014. 93 s. ISBN 978-80-7290-677-2.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 6. aktualizované a rozšířené vyd. Praha: Portál, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

RAMBOUSEK, Vladimír. *Materiální didaktické prostředky*. 1. vyd. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2014. 61 s. 978-80-7290-664-2.

RVP pro obor vzdělání Obchodník 6641-L/51.

RVP pro obor vzdělání Prodavač 66-51-H/01.

SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy: Didaktické metody pro 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2019. 336 s. ISBN 978-80-271-2254-7.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. 2. rozšířené a aktualizované vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 328 s. ISBN 978-80-247-1821-7.

SLAVÍK, Milan, HUSA, Jiří, MILLER, Ivan. *Materiální didaktické prostředky a technologie jejich využívání*. 1. vyd. Praha: Zemědělská univerzita v Praze, 2007. 45 s. ISBN 978-80-213-1705-5.

SLAVÍK, Milan, MILLER, Ivan. *Oborová didaktika pro zemědělství, lesnictví a příbuzné obory*. 3. přepracované vyd. Praha: ČZU, 2012. 135 s. ISBN 978-80-213-2277-3.

VALIŠOVÁ, Alena, KASÍKOVÁ, Hana. *Pedagogika pro učitele*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 402 s. ISBN 80-2471-374-4.

VOTAVA, Jiří. *Úvod do pedagogiky*. 1. vyd. Praha: ČZU, 2011. 203 s. ISBN 978-80-213-2229-5.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2014. 240 s. ISBN 978-80-247-4590-9.

SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ

Seznam tabulek

TABULKA 1: SLOVNÍK AKTIVNÍCH SLOVES K VYMEZOVÁNÍ VÝUKOVÝCH CÍLŮ (BLOOMOVA TAXONOMIE).....	19
--	----

Seznam obrázků

OBRÁZEK 1: TRAJEKTORIE VZDĚLÁNÍ – OBCHODNÍK.....	32
OBRÁZEK 2: MAJETEK PODNIKU DLE ŠVP	34

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

RVP Rámcový vzdělávací program

ŠVP Školní vzdělávací program

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Návrh konkrétní aktivizační činnosti v hodině

